

Risico op schijnleggers blijft

Elke legpluimveehouder zal er wel van gehoord hebben: schijnleggers. Met dit probleem hebben we in Nederland sinds 2004 regelmatig te maken. Maar wat zijn schijnleggers precies? En valt er tegen te doen?

ROBERT JAN MOLENAAR, pluimveedierenarts bij de Gezondheidsdienst voor Dieren

Om het probleem van de schijnleggers op te helderen, volgt eerst een korte uitleg over het virus dat verantwoordelijk is voor deze afwijking: een infectieuze bronchitisvirusstam die bekend is als IBV-D388 (genotype QX). IBV-D388 komt sinds eind 2003 in Nederland voor en is de laatste jaren de meest voorkomende infectieuze bronchitis (IB)-stam in Nederland. Hoewel problemen met schijnleg in de regel weinig voorkomen, blijft er een risico op infectie. Schijnleg is dan ook geen probleem dat in de komende jaren zal verdwijnen.

IBV-D388

IB-virussen (zie kader) kunnen zich zeer snel aanpassen. Dit komt doordat dit virus bij het vermenigvuldigen erg gemakkelijk fouten (mutaties) oploopt in zijn erfelijke materiaal. De mate waarin deze mutaties ontstaan, is veel hoger dan bij de meeste virussen. Deze mutaties betekenen vaak het einde voor het nieuwe IB-virusdeeltje, maar soms kan het virusdeeltje overleven met het veranderde erfelijke materiaal en af en toe geven de mutaties zelfs voordelen voor het virus. Op die manier kan een nieuwe IB-stam

ontstaan. Het gevolg is dat er heel wat verschillende IB-stammen bestaan, die bovendien verschillende ziektebeelden veroorzaken. De verwekker van het schijnlegprobleem is een vrij recent ontdekt IB-serotype. De naam van dit serotype is D388. De D staat voor Deventer en 388 is het nummer van de sectie-inzending bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) waaruit het virus voor het eerst gekweekt is. Infecties met D388 worden gemeld in de meeste Europese landen, maar niet in alle landen komt het virus even vaak voor. In sommige landen komt het virus weinig of niet voor (zoals in Zweden en Spanje) en wordt er vaak ook niet tegen gevaccineerd. Het gevolg is dat de moederdieren daar het virus (uit het veld of uit het vaccin) niet of zelden tegenkomen. Deze moederdieren zullen dus geen of minder bescher-

ming tegen het virus meegeven aan hun nakomelingen.

Symptomen

Jonge opfokhennen die besmet raken met IB D388 vertonen vaak slechts milde of geen symptomen. Meestal hebben ze voldoende bescherming van hun moeder meegekregen en hebben ze ook bescherming door de vaccinaties. Als de jonge kuikens deze bescherming missen, kunnen de nieren en andere organen aangetast worden. De dieren zullen nattere mest maken en compenseren het vochtverlies uit de nieren door meer te drinken. Wanneer de hennetjes geen bescherming hebben en besmet raken op erg jonge leeftijd (met name in de eerste paar levensweken) dan kan ook de eileider aangetast en beschadigd worden. Kleine stukjes van de eileider-aanleg worden vervangen door littekenweefsel. Bij het ouder

Infectieuze bronchitis (IB) virus

Type virus: het IB-virus behoort tot de groep van de coronavirussen. Andere virussen uit deze groep zijn waarschijnlijk verantwoordelijk voor het grootste deel van de verkoudheidsjes bij mensen. IB-virussen komen enkel voor bij kippen en soms ook bij enkele andere vogelsoorten zoals fazanten en zijn niet besmettelijk voor mensen.

Gevoeligheid in omgeving: Het virus overleeft met name in de winter tot twee maanden in de omgeving. Het is gevoelig voor de standaardontsmettingsmiddelen.

Verspreiding: tussen stallen/bedrijven via de lucht en via mest en stof. Als het virus een stal binnen is, wordt in korte tijd nagenoeg honderd procent van de dieren besmet. Besmetting gaat niet altijd gepaard met symptomen.

In de regel zijn het de fraaiste hennen binnen het koppel die getroffen zijn door het IB-virus dat schijnleg veroorzaakt.

FOTO: TWAN WIERMANS

worden van de hen zullen deze stukjes littekenweefsel niet mee ontwikkelen. In plaats van een goede eileider ontstaat hierdoor een met vocht gevulde blaas (zie foto). Bij volwassen hennen kan de blaas in extreme gevallen zo groot worden dat we van een waterbuik spreken (zie foto). Aangetaste hennen vertonen verder meestal geen symptomen. Sterker nog, het zijn vaak mooie gezonde dieren. Ze kunnen immers geen eieren leggen en verbruiken daardoor veel minder voedingsstoffen. Hoe jonger de dieren zijn op het moment van infectie, hoe hoger het percentage schijnleggers dat ontstaat. Infectie op dag één van compleet onbeschermd kuikens leidde onder proefomstandigheden bij de GD tot meer dan 80 procent schijnleggers. Een goede bescherming van de moederdieren verkleint de kans dat de nakomelingen op zo'n jonge leeftijd beschadiging van de eileider oplopen in geval van infectie.

Vleeskuikens

Bij vleeskuikens zie je de D388-infecties vooral als luchtwegziekte, maar er kan bij bepaalde omstandigheden ook ernstige nierschade optreden. Dan gaat de infectie vaak gepaard met zeer natte mest, hoge wateropname, versufte, bol zittende kuikens en soms hoog oplopende sterfte.

De jonge legghen (14 weken) zou een eileider moeten hebben in de vorm van een dun strengetje. In plaats daarvan zien we een met vocht gevulde zak.
Foto: GD

Infectie op dag 1 leidde tot 80 procent schijnleggers

Diagnose

Koppels met schijnleggers worden vaak pas gediagnosticeerd als op het leg- of vermeerderingsbedrijf blijkt dat de dieren een veel te lage productiepik hebben. Eventueel kan de aandoening op het opfokbedrijf al vastgesteld worden; vanaf een week of vier tot zes kan de eileiderafwijking bij routine-sectie worden waargenomen. Doordat vaak slechts een beperkt deel van de dieren aangetast is, is de kans dat de aandoening gemist wordt echter groot. Bloedonderzoek bij de moederdieren kan worden gebruikt om te kijken of zij voldoende bescherming meegeven aan hun nakomelingen.

Ziekte-insleep voorkomen

Schijnleg is ongeneeslijk. Door alle goed ontwikkelde dieren van een aangetast koppel tijdens de productieperiode door de hand te laten gaan, en voor het aangaan van het licht te voelen of ze een ei in de eileider hebben, kunnen dieren die verdacht worden van schijnleg uit een koppel worden gehaald. Als bij deze goed ontwikkelde dieren de volgende paar dagen nog steeds geen ei te voelen is, is de kans vrij groot dat het schijnleggers zijn. Uiteraard is dit een zeer arbeidsintensief proces dat bovendien niet in de opfok uitgeoefend kan worden. Veel beter is het dan ook om de problemen voor te zijn. Een dubbele risicofactor die beter vermeden kan worden, is een meerleeftijden-opfokbedrijf waar kuikens geplaatst worden van moederdieren die geen of weinig bescherming doorgeven. Dit zijn meestal eieren afkomstig uit landen waar IBV D388 minder of niet voorkomt en waar de moederdieren niet worden geënt. Daarnaast verkleint een strikte biosecurity in met name de eerste drie weken de kans op infectie tijdens deze gevoelige periode. Via mest en stof aan bijvoorbeeld schoenen, apparatuur en banden kan het virus makkelijk vanuit andere bedrijven binnengeslept worden. §

Bij volwassen hennen kan de blaas zo groot worden dat we van een waterbuik spreken.
Foto: GD

